

[...] czytanie utworu poprzez jego onomastykon — niezależnie od tego, czy jest ono udziałem językoznawcy, czy literaturoznawcy — ma niebagatelny wpływ na interpretację tekstu i odwrotnie — pomijanie nazw w znaczący sposób ją zubaża (s. 256).

Na koniec trzeba podkreślić formalne walory rozprawy: sprawną i poprawną polszczyznę w odmianie naukowej (którą autorka, dobra stylistka, włada ze swadą, szczęśliwie łącząc precyzję, z jednej, i swobodę, z drugiej strony), a także — co już jest jednak przynajmniej w równym stopniu zasługą wydawnictwa — nieskazitelną pisownię, interpunkcję i redakcję książki.

Jestem głęboko przekonany, że dzięki wyżej wskazanym zaletom rozprawa M. Graf znajdzie poczesne miejsce w trwałym dorobku językoznawstwa polskiego.

Bogdan Walczak
Poznań

Rivista Italiana di Onomastica XXI (2015), 1–2, direttore Enzo Caffarelli (Roma), 1008 s.

Numer XXI „Rivista Italiana di Onomastica” (RION) liczy łącznie 1008 stron i tradycyjnie składa się z dwóch półroczników (zeszyty 1 i 2). Dział „Saggi” (Studia) zawiera 15 artykułów w języku włoskim, w tym osiem w zeszycie 1 i siedem w zeszycie 2. Są to wartościowe opracowania zagadnień antroponomastycznych oraz toponomastycznych dotyczące onimii włoskiej. Wśród artykułów z tego działu na szczególną uwagę zasługują teksty: „Quando un toponimo perde il «top». Nomi di luogo disponibili al cambiamento di categoria onimica” (autor: Enzo Caffarelli; rozważania na temat toponimów podlegających transonimizacji i nabierających nowych znaczeń funkcjonalnych; s. 13–37); „Note di linguistica e onomastica intelvesi” (autor: Ottavio Lurati; uwagi o nazewnictwie miejscowym w dolinie Intelvi w prowincji Como we Włoszech; s. 67–92); „La microtoponomastica nel territorio di Vetralla (Viterbo)” (autorka: Miriam Di Carlo; wyniki badań nad mikrotoponimią terytorium Vetralla w prowincji Viterbo we Włoszech; s. 73–92); „Strutture appositive e strutture preposizionali con toponimi e marchionimi: omissione di *di* vera o apparente” (autorka: Felicia Logozzo; analiza form apozycyjnych oraz prepozycjonalnych w strukturach onimicznych z redukcją przyimka *di*; s. 93–116); „Tizio, Caio e Sempronio (e altri tizi fittizi)” (autor: Yorick Gomez Gane; omówienie antroponimów określających nieistniejące, ale emblematiczne postacie typu *Tizio*, *Caio* i *Sempronio*; s. 129–149); „Soprannomi geografici e migrazioni interne. Mappe siciliane” (autor: Giovanni Ruffino; dociekania na temat geograficznej identyfikacji przezwisk na Sycylii; s. 499–506); „Firenze capitale: l’influsso piemontese sull’onomastica della città” (autorka: Alda Rossebastiano; wyniki badań obejmujących florencką antroponimię, podlegającą wpływom Piemontu; s. 507–528); „Gli espositi dell’Istituto Madonna dell’Annunziata di Napoli. Nomi e cognomi tra il 1830 e il 1860” (autor: Enzo Caffarelli; szeroko udokumentowane studium na temat imion i podrzytków w Neapolu w XIX w.; s. 529–590); „Alcune note sui mutamenti toponomastici dall’Unità d’Italia ai giorni nostri. Elementi di una vicenda storica solo apparentemente minore” (autor: Emidio De Albentis; uwagi o zmianach następujących w toponimii Włoch od zjednoczenia w 1861 r. po dziś, zależnych m.in. od przekonań ideologicznych, uwarunkowań społecznych oraz politycznych; s. 603–639); „Per le strade della patria. Nazionalizzazione e laicizzazione nell’onomastica dell’Italia post-unitaria” (autorka: Marta Margotti; studium dotyczące odonimii włoskiej w okresie postzjednoczeniowym, poddanej procesom nacjonalizacji i laicyzacji; s. 641–660); „Cognomi sardi medioevali formati da toponimi” (autor: Mauro Maxia; prezentacja i analiza nazwisk powstałych w okresie średniowiecza na bazie toponimii sardyńskiej; s. 661–728).

Serię artykułów działu „Saggi” uzupełniają dziewięć tekstów w dziale „Varietá” (Varia) oraz „Opinioni e repliche” (Opinie i repliki). Znajdujemy tu m.in.: artykuł Artura Gałkowskiego na temat imion, przezwisk i przydomków, antonomazji i pseudonimów laickich, oficjalnych, funkcyjnych oraz religijnych św. Jana Pawła II („Nomi, nomignoli, antonomasie e pseudonimi laici, istituzionali, sociali e religiosi” di San Giovanni Paolo II, s. 152–162); artykuł Yoricka Gomeza Gane’a o udziale słowotwórczym w warstwie proprialnej języka pseudolacińskich form na *-um* oraz *-ellum* („Dal Matterellum all’Italicum: produttività dei suffissi pseudolatini *-um* ed *-ellum*”, s. 742–774); tekst Federica Mussana o nazwach własnych w rebusach („Rebus e nomi propri”, s. 785–796); rozważania Rity Caprini na temat pragmatycznej teorii Richarda Coatesa w odniesieniu do nazw własnych („L’approccio pragmatico allo studio del nome proprio: la „Pragmatic Theory of Properhood” (TTP) di Richard Coates”, s. 164–171), artykuł Paola D’Achille o badaniach nad walorami stylistycznymi antroponomii w operach włoskich („I «cari nomi» dell’opera lirica. Note in margine a sei studi”, s. 172–185).

Kilkuczęściowy dział „Rubriche” (Rubryki) obfituje w informacje naukowe. Pierwsza część to „Recensioni” (recenzje), w niej zaś recenzje takich publikacji, jak: Roberta Bizzocchiego „I cognomi degli Italiani. Una storia lunga 1000 anni”, Roma–Bari, Laterza 2014 (A. Rossebastiano, s. 200–206); Alberta Manca (a cura di) „Toponomastica e linguistica nella storia, nella teoria”, Napoli, Università degli Studi „L’Orientale”, 2013 (E. Middei, s. 207–211); Oliviu Felecana (a cura di) „Name and Naming. Proceedings of the Second International Conference on Onomastics: „Onomastics in Contemporary Public Space”. Cluj-Napoca, Mega — Argonaut, 2013) (E. Caffarelli, s. 212–215); Aa. Vv. „Il nome nell’opera lirica. Il nome nel doppio. I nomi nelle letterature regionali. Altra Onomastica letteraria. Atti del XVIII Convegno internazionale di Onomastica & Letteratura”, Pisa, ETS 2014 (= „Il Nomen el Testo. Rivista internazionale di Onomastica letteraria” XVI) (L. Sasso, s. 798–804).

Druga część „Rubriche” przedstawia również omówienia najnowszych publikacji onomastycznych („Schede di volumi”), w tym np.: Mariangeli Marrone „Nomi di barche nelle marine siciliane”, Palermo, Centro di studi filologici e linguistici siciliani, 2014 (E. Caffarelli, s. 217–219); Monique Bourin i Pascala Chareille’a „Noms, prénoms, surnoms au Moyen Âge”, Paris, Éditions A. et J. Picard 2014 (P.-H. Billy, s. 812–814); Xaveria Ballestera „Amavida. Una introducción a la arqueotoponimia”, Valencia, Ediciones Tilde, 2014 (E. Caffarelli, s. 814–816). Część trzecia „Rubriche” to z kolei omówienia kilkunastu wybranych artykułów z publikacji zagranicznych, np.: Paola Poccettiego „Microtoponimi e macrotoponimi nell’antichità” (w: A. Gałkowski, R. Gliwa (red.), „Mikrotoponimia i makrotoponimia. Problematyka wstępna”/„Microtoponymy and macrotoponymy. Preliminary problems”, Łódź, Wyd. Uniwersytetu Łódzkiego, 2014, s. 67–88) (E. Caffarelli, s. 219–221); P.-H. Billy’ego „La formation des hagiotoponymes en France aux Ve–VIIIe s.” (w: J. Tort i Donada, M. Montagut i Montagut (a cura di), „Els noms en la vida quotidiana. Actes del XXIV Congrés Internacional d’ICOS sobre Ciències Onomàstiques”, Barcelona, Generalitat de Catalunya, 2014, s. 172–76) (D. Cacia, s. 221–222); Paola Rossiego „Surname distribution in population genetics and in statistical physics” („Physics of Life Reviews”, 10, 2013, 4, s. 395–415) (M. Tasso, s. 227–228); Carol Hough „On Homonymy and Polysemy in Place-names” (w: J. Tort i Donada, M. Montagut i Montagut (a cura di), „Els noms en la vida quotidiana. Actes del XXIV Congrés Internacional d’ICOS sobre Ciències Onomàstiques”, Barcelona, Generalitat de Catalunya, 2014, s. 26–33) (E. Caffarelli, s. 820–821); Joana Torta i Donada „‘Microtoponymy’ as a key for geographical description. A case study in Catalonia, Spain” (w: A. Gałkowski, R. Gliwa (red.), „Mikrotoponimia i makrotoponimia. Problematyka wstępna”/„Microtoponymy and macrotoponymy. Preliminary problems”, Łódź, Wyd. Uniwersytetu Łódzkiego, 2014, pp. 89–103) (E. Caffarelli, s. 821–823); Iriny Kryukovej „Semantic modification of global onyms in Russian linguoculture” (w: O. Felecan (a cura di), „Name and Naming. Proceedings of the Second International

Conference on Onomastics: Onomastics in Contemporary Public Space”, Cluj-Napoca, Mega — Argonaut, 2013, s. 1016–1021 (E. Caffarelli, s. 824–825).

Dalsze dzieła „Rubriche” to liczne niesygnowane prezentacje najnowszych monografii i tomów wieloautorskich, słowników, repertoriów i bibliografii, czasopism onomastycznych. Nie sposób przywołać choćby najważniejszych z kilkudziesięciu omówionych krótko publikacji, wydanych w różnych językach (głównie zachodnich). Warto jednak wskazać na takie pozycje, jak: seria e-booków z zakresu onomastyki włoskiej, opublikowanych w latach 2005–2015 przez Società Editrice Romana, wydawcę RION (s. 833); J.-Ph. Borel, „Le nom de famille”, Voiron (Isère), Territorial, 2014 (s. 246); F. Debus, R. Heuser, D. Nübling (Hrsg.), „Linguistik der Familiennamen”, Heidesheim–Zürich–New York, Georg Olms, 2014 (s. 247); A. Gałkowski, R. Gliwa (red.), „Mikrotoponimia i makrotoponimia. Problematyka wstępna”, „Microtoponymy and macrotoponymy. Preliminary problems”, Łódź, Wyd. Uniwersytetu Łódzkiego, 2014, (s. 249); M.-R. Abomo-Maurin, R. Tchameni (ed.), „Toponymie et pluridisciplinarité”, Paris, L’Harmattan Cameroun, 2013 (s. 252); I. D. Clark, L. Hercus, L. Kostanski (ed.), „Indigenous and Minority Placenames. Australian and International Perspectives”, Canberra, ANU Press, 2014 (s. 254); „Actes de la VII Jornada d’Onomàstica oraz Actes de la VIII Jornada d’Onomàstica”, Publicacions de l’Acadèmia Valenciana de la Llengua, 2014, 2015 (s. 840); P. Galé, A. Iñigo, „Euskal Herriko ibaiak — Rios de Euskal Herria — Les cours d’eau du Pays Basque”, Bilbo-Bilbao, Euskaltzaindia-Real Academia de la Lengua vasca, 2014 (s. 842); W. A. Benware, „Zur Betonung geographischer Namen im deutschsprachigen Europa”, Heidelberg, Universitätsverlag Winter, 2015 (s. 842); A. Choleva-Dimitrova, Vasil Rainov, „Onomastic Studies in Balgarski Ezik”, „Balgarski Ezik”, LXI (2014), 4 (s. 845); L. Silgo Gauche, „Estudio de toponimia ibérica. La toponimia de las Fuentes clásicas, monedas e inscripciones”, Madrid, Editorial Vision Net, 2013 (s. 263); F. Vörös, „Kis magyar családnévatalasz”, Bratislava, Kalligram 2014 (s. 265); J. Loicq, „Les noms de rivières de Wallonie y compris les régions germanophones. Dictionnaire analytiques et historique”, Leuven, Peeters, 2014 (s. 848); H. Wyn Owen, „The Place-Names of Wales”, Cardiff, University of Wales Press, 2015 (s. 852); E. D. Lawson, Z. S. Zavalova, R. F. Scheil, „Tatar First Names from West Siberia: An English and Russian Dictionary with Native-speaker Pronunciation”, CD, San Diego, HTCCom Group, 2014 (s. 855); A. Ketchiemen, „Dictionnaire de l’origine des noms et surnoms des pays africains”, Lausanne, Favre, 2014 (s. 856).

Wśród czasopism szczegółowo prezentowanych w RION znajdujemy (s. 857–865): „Nouvelle Revue d’Onomastique”, 55 (2013); „Bulletin de la Commission Royale/Hadelingen van de Koninklijke Commissie voor Toponymie & Dialectologie”, LXXXVI (2014); „Studii și Cercetări de Onomastică și Lexicologie” (SCOL), 1 (2014); „Namenkundliche Informationen”, 103–104 (2014); „Onoma”, 47 (2012 [ale wyd. 2015]); „Cahiers de la Société française d’Onomastique”, 05 (automne 2013), 06 (automne 2014), „Cahier” hors serie (2014); „Noms. Revista de la Societat d’Onomàstica”, 1 (2014), 2 (2015); „RHGT. Review of Historical Geography and Toponomastics”, IX (2014), 17–18; „Beiträge zur Namenforschung”, 49 (2014), 3–4, 50 (2015), 1–4; „Journal of Scottish Name Studies”, 8 (2014); „Namn og nemne. Tidsskrift for norsk namnegransking”, 31 (2014); „Ortnamnssällskapet i Uppsala Årsskrift”, 2014; „Nytt om namn. Meldingsblad for Norsk namnelag”, 58 (2013), 59/60 (2014); „Onomastica”, LVIII (2014); „Logos onomastyki. Onomastični nauki”, 4 (2012); „Voprosy Onomastiki”, 2/17 (2014), 1/18 (2015); „Names. A Journal of Onomastics”, 62 (December 2014), 4, 63 (March 2015), 1, 63 (June 2015), 2 (September 2015), 3; „Névtani Értésítő”, 36 (2014); „Onomastica Canadiana”, 93 (June/December 2014), 1–2.

W dziale „Incontri” (Spotkania) obydwu zeszytów XXI rocznika RION zamieszczono dane o kilkudziesięciu konferencjach onomastycznych lub częściowo poświęconych onomastyce. Źródłem wielu ciekawych informacji jest dział „Attività” (Działalność, s. 345–377 oraz 929–950), w którym pismo donosi o przedsięwzięciach naukowych, popularnonaukowych, kulturalnych lub dydaktycznych dotyczących nazw własnych i onomastyki na świecie, w tym np. o takich działaniach, jak: ustanowienie

współpracy między „Rivista Italiana di Onomastica” a cykliczną konferencją ICONN w Baia Mare (Rumunia); digitalizacja „I Quaderni Italiani e Internazionali di RION”; nowe publikacje w projekcie PatRom („Patronymica Romanica”); działalność toponomastyczna Istitut Cultural Ladin; powstanie w Katalonii czasopism „Noms” oraz „Annuario d’Onomástica”; przygotowania do kolejnego kongresu ICOS w Debreczynie (Węgry); wykład onomastyczny na Uniwersytecie w Ostrawie; zebranie danych do bazy hagiotoponimów szkockich; seria onomastyczna „Nomina Loci” w ośrodku łódzkim (Polska); *Ferguson* jako Nazwa Roku według American Name Society.

W ramach działu „Frequenze onomastiche” (Częstotliwości onomastyczne) E. Caffarelli przedstawia wyniki badań nad najnowszą odonimią włoską („Una nuova indagine sulle insegne stradali dei comuni italiani”, s. 379–421).

W „Uwagach na marginesie” („Note ai margini”, s. 423–434) E. Caffarelli odnotował kilka ciekawostek onomastycznych, m.in.: dylematy związane z nadawaniem problematycznych imion noworodkom we Włoszech, typu *Vera* w zestawieniu z nazwiskiem *Vacca* (w efekcie powstaje ekscentryczne miano *Vera Vacca*, co w wolnym tłumaczeniu oznacza dosłownie ‘prawdziwa krowa’); używanie imienia *Roma*; „przekleństwo” imion *Adolfo* oraz *Benito*; problem z prawidłowym akcentowaniem nazwisk (np. *Cóssiga* vs *Cossíga*); tworzenie w chrematonimii neologizmów proprializowanych, typu: *Watergate*, *Tangentopoli*, *Wineburger*, *Hamburgeria* itp.; protesty z powodu apulijskiej nazwy wina *Mafiozo*; qui pro quo dotyczące skrótu *ISIS*; zmiany nazw stacji metra mediolańskiego.

W zeszycie 1 XXI rocznika RION możemy przeczytać ponadto wspomnienia o zmarłych onomastach (s. 435–442): Giulii Petracco Sicardi (1922–2015), Pavle Merku (1927–2014), Antoniu M. Badia i Margarit (1920–2014) i Petarze Šimunoviću (1933–2014).

Zeszyt 2 XXI RION zamyka wykaz publikacji z zakresu onomastyki włoskiej za 2014 r. („Bibliografia onomastica italiana 2014”, s. 963–987).

Trzeba przyznać, że „Rivista Italiana di Onomastica” i tym razem stanowi nieocenioną i przebogatą w treść lekturę o dokonaniach nauk onomastycznych nie tylko we Włoszech i krajach romańskich, ale i na całym świecie. Jedyne ograniczeniem jej odbioru jest język, w jakim jest wydawana, jeśli uznamy, że włoski należy do języków niszowych, niepozabawionych jednak międzynarodowego grona użytkowników i sympatyków. Bez wątpienia czasopismo nie miałooby takiego rozmachu informacyjnego i jakości bez oddania oraz zaangażowania jego redaktora naczelnego Enza Caffarellego, zasługującego bodaj na wyróżnienie nie tylko w skali Włoch, ale całego globu. Czy takie istnieje w międzynarodowych kręgach onomastycznych? Może powinno zaistnieć.

Artur Galkowski

Uniwersytet Łódzki
e-mail: agalkowski@uni.lodz.pl

Névtani Értésítő, 36, 2014, i 37, 2015, red. Tamás Farkas, Budapest

Węgierskie czasopismo „Névtani Értésítő” ukazuje się nieprzerwanie od 1979 r. Wszystkie numery dostępne są w formie elektronicznej w repozytorium cyfrowym pod adresem <https://edit.elte.hu/xmlui/handle/10831/6721>.

Poniżej przedstawiam omówienie dwóch najnowszych roczników, opublikowanych w 2014 i 2015 r.

Numer 36 „Névtani Értésítő” składa się z czterech części, obejmujących: artykuły (s. 9–168), życie naukowe (s. 169–218), przegląd wydawnictw książkowych (s. 219–286) oraz czasopism